

Direktor: Rudi Janžura - Odgovorni urednik: Sergej Vošnjak - Tiska uskarina: Slov. poročevalca - Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 4, tel. 55-22 do 55-26 - Uprava: Ljubljana, Čopova ul. 50/III, tel. 45-75 in 46-21 - Oglasi: Ljubljana, Kardeljeva ulica 5, tel. 38-96, za ljubljanske naročnike 24-83, za zunanje 38-37 - Poštni predaj: Tekoči račun NB 401-90321-4 - Mesečna naročnina 20 din

Ljubljana, ponedeljek, 4. avgusta 1952

PONEDELJSKA IZDAJA

INTERVENCIJA AMERIŠKEGA ZUNANJEGA MINISTRA GLEDE POSARJA

Bonn, 3. avg. (AFP). Sporočajo, da so ZDA zopet posredovale, da bi rešile saarsko vprašanje. Ti krogi izjavljajo, da je ameriški zunanji minister Acheson pozval ameriškega visokega komisarja v Bonnu Donnelyja, naj vpliva na francosko in zahodnonemško vlado, da bi se pospešila morebitna francosko-nemška pogajanja. Ves o tej ameriški pobudi dosedaj še ni uradno potrjena. Ameriško posredovanje v francosko-nemških pogajanjih o Posarju razlagajo v krogih, ki so blizu bonnski vladi, kot prizadevanje ameriške vlade, da bi odpravila ta kamen spotike med obema državama, katerima je namenjena glavna vloga v Evropski obrambni skupnosti.

POLOŽAJ V TUNIZIJI

Novi francoski predlogi tunizijskemu beju

Tunis, 3. avg. (Reuter) Predsednik tunijske vlade Salah Edin Bakuš je izročil večeraj tuniškemu beju besedilo francoskega predloga o reformah v Tunisu. Francoski predlog določa med drugim, naj bi izvolili vse-

Dva predloga bonnske vlade - Posarju naj bi priključili Lorraino Francija ne bi rada spremenila sedanjih odnosov s Posarjem

eija ne bi sprejela tega predloga, predlaga zahodnonemška vlada, naj bi bila industrijska področja Saarbrückna in Saarlouisa ločena od Posarja in vključena kot posebna enota v evropsko skupnost.

Za sedaj še ni veliko upanja, da bi Francija sprejela katerega izmed obeh predlogov, saj bi s sprejetjem teh predlogov morala revidirati sedanje francosko-posaarske odnose.

SKLEP PERZIJSKEGA PARLAMENTA

Zaplemba Gavamovega premoženja

Teheran, 3. avgusta (AFP). Perzijski parlament je sprejel večeraj sklep o zaplembi premoženja bivšega predsednika vlade Gavamaes Sultaneha kakor tudi premoženja demokratične stranke, ki jo je ustanovil Sultaneh leta 1946. V sporočilu, ki je bilo objavljeno v Teheranu je rečeno, da bodo po tej odločitvi še drugi obtožili nekdanjega predsednika vlade. Po odločitvi Medžisa se bo sedaj začela preiskava, ki naj ugotovi odgovornost in kaznuje povzročitelja krvavih izredov, ki so se pred kratkim pripetili za štiridnevno vlado Gavama es Sultaneha.

Dr. Mosadik meni, da britanska vlada ni pokazala dobre volje za rešitev petrolejskega spora - Vladno glasilo piše, da se za nedavnimi državnimi udari v Siriji in Egiptu skriva britanska roka

je to sodišče izdalo odločitev, da ni pristojno za reševanje petrolejskega spora. Predstavniki nekdanje Angloiranske družbe, naj bi se obrnili na perzijska sodišča.

Glasilo Mosadikove nacionalne fronte »Baktar Emrouz« je objavilo članek Huseina Makija, poslanca za mesto Teheran in predstavnika nacionalizirane perzijske petrolejske družbe, v katerem je sporočeno, da bo sleherni britanski uspeh, da bi organizirali državni udar v Perziji že v kali zažuden. Maki sodi, da se skriva britanska roka za nekdanjimi udari v Siriji in Egiptu. Maki opozarja na koncu Veliko Britanijo, da ima Perzija 2000 km skupne meje v ZSSR in opozarja, da bi utegnili poskusiti, spremeniti položaj v Perziji, vplivati na spremembo položaja na Srednjem Vzhodu in tudi v Aziji.

ČESTITKE MARSALA TITA PREDSEDNIKU VLADE LR MAKEDONIJE

Ob priliki največjega makedonskega praznika Ilindena, ki ga proslavljajo v Makedoniji vsako leto v spomin na vstajo iz leta 1903 proti Turkom, je maršal Tito poslal predsedniku vlade LR Makedonije tov. Lazarju Koliševskemu naslednjo čestitko:

O priliki obletnice ilindenske vstaje pošiljam Vam, vladi in vsemu makedonskemu ljudstvu svoje iskrene čestitke in najboljšee želje za nadaljnji vsestranski uspešni razvoj Ljudske republike Makedonije.

Odpusti iz tržaške konopljarne

Brezposelnost v Trstu - Italijanski direktor Vitteli ni hotel sprejeti delegacije brezposelnih - Suša prizadela veliko škodo pridelku krompirja

Trst, 3. avg. (Tanjug). Direkcija tržaške konopljarne je sinoči odpustila 34 delavcev. Odpuščeni so sami stari delavci, stari nad 60 let in delavke stare več kot 55 let. Direkcija konopljarne je to odločila šele nekaj tednov po stavki delavcev v tkalskem oddelku, ki je prenehala šele takrat, ko so vsem delavcem konopljarne zajamčili zaposlitev in izboljšanje delovnih pogojev.

Letošnja suša v angloameriški coni STO je prizadejala veliko škodo kmetijstvu in je skoraj popolnoma uničila pridelok krompirja, fižola in koruze. Časopis »Gospodarstvo« piše o škodi zaradi letošnje suše, ki dela skoraj vsako leto veliko škodo v slovenskih vaseh angloameriške cone STO, in ugotavlja, da bi se lahko posledicam te elementarne nezgode izognili, če bi oblasti posvetile večjo pozornost namakalnemu sistemu v tem kraju. »V boju proti posledicam suše, piše časopis, je treba nuditi strokovno znanje

kmetom, ki pa je možno samo v kmetijskih šolah. Toda, pravi na koncu časopis, vse prošnje za ustanovitev takšnih šol so bile doslej brezuspešne.

Delegati brezposelnih tržaških delavcev obiskujejo že več tednov različne odločitve urade, od katerih zahtevajo, naj rešijo vprašanje brezposelnosti v Trstu, vendar pa so vsa njihova prizadevanja brezuspešna.

Borja dela, ki je obljubila, da bo poslala pismeno zahtevo brezposelnih delavcev pristojnim oblastem, še ni doslej storila nič konkretnega.

Novi italijanski direktor za civilne zadeve Vitteli ni hotel sprejeti delegacije brezposelnih delavcev. Delavski delegaciji so sporočili, da je za direkcijsko zmeraj odgovoren general Wightlaw. Leta pa je že pred nekaj tedni zapustil Trst. Delegacija brezposelnih delavcev ni bila prav tako sprejeta v oddelku za delovno silo pri angloameriški vojaški upravi.

Izbrana naj bi bila vsetunizijska posvetovalna skupščina - Atentat na vlak pri Sfaxu - Vznemirjenje med francoskimi priseljenci

tunisko posvetovalno skupščino, ustanovili skupni francosko-tuniski proračunski svet ter izvolili občinske svetle na vsem tuniškem ozemlju, Tuniziji pa naj bi imeli prednost pred Francozi glede zaposlitve v državni službi. Se nič ni znanega, kdaj bo dal bej dokončni odgovor na francoski predlog. Le-ta je predvečerašnjim sestavljen poročilo z 12 ugodnimi Tuniziji, ki ima naloge obveščati javno mnenje o poteku razgovorov.

Na železniški progi Susak-Sfax je večeraj eksplodirala bomba v hipu, ko je vozil na progi tovorni vlak. Trije vagoni so se iztržili, noben izmed potnikov pa ni bil poškodovan.

Med Tunizijci trdovratno krozi vest, da so številni francoski farmarji v Tuniziji zaskrbljeni sprito sedanjega položaja in da nameravajo svoje dohode, ke ob letošnji izredno bogati žetvi naložiti v Franciji.

Tunizijci bej Sidí Lemine

Zatrjujejo tudi, da nekateri francoski naseljenci kupujejo zemljo v Franciji ali pa v drugih krajih severne Afrike, kamor bi se preselili, če bi v Tuniziji izbruhnila neredi.

Veličastna proslava 8. obletnice osvoboditve Zgornje Savinjske doline

Ljubno, 3. avgusta

Prvo proslavljanje obletnice osvoboditve Zgornje Savinjske doline je privabilo v Ljubno nad 2000 ljudi iz krajev Savinjske, Zadreške in Šaleške doline. Ljubentčani so za ta dan lepo okrasili svoj trg.

Začetek današnje proslave je pravzaprav otvorila znana padalka Danica Rabuza, ki je

Slandrovci v zboru.

skočila iz letala in dala znak napadu obveznikov predvojaške vzgoje. Ob 9. uri je sledila skozi trg povorka pionirjev, članov »Partizana« in članov Zveze borcev. Na prostoru pred nogometnim igriščem so se med tem zbrali tudi gostje, med katerimi so

trajcijska taborišča, ki se je začelo 1. avgusta 1942.

Toplo pozdravljen je pred zbrano množico spregovoril tov. Jože Borštnar, ki je med drugim dejal: »Dovolite, da vas pozdravim v imenu Glavnega odbora Zveze borcev Slovenije. Hkrati izkoristim

Na mladinski progi Doboj-Banjaluca bosta do VI. kongresa KPJ dograjena tudi oba predora

Kakor je znano, je ravno gradnja obeh težkih predorov Tromeđa in Leskove vode onemogočila, da bi bila mladinska proga Doboj-Banjaluca že prej izročena prometu. Dela v predoru Tromeđa, ki je dolg 1400

metrov, se sedaj bližajo koncu. V kratkem bodo v tem predoru začeli polagati tračnice in računajo, da bo že 15. t. m. skozi predor lahko peljal prvi vlak. Na gradbišču predora Leskove vode, ki je dolg 1550 m, so dela končana na izhodni strani v dolžini enega kilometra, kjer so položene tudi tračnice. Na vhodni strani je končanega 120 m predora. Na odseku, kjer grade predor s pomočjo kesonov, so se graditelji s 5 kesoni že do-

kopali do trase proge. V ostalih treh kesonih, ki so dolgi skupaj 90 m, delajo graditelji pod izredno težkimi pogoji zaradi velike pritiska vode. Kljub temu so brigade minierjev in kesoncev sprejele obveznost, do graditve predora do začetka meseca oktobra, tako da bodo izročili lanskoletno mladinsko progo Doboj-Banjaluca prometu na dan 10. oktobra, ko se bo začel VI. kongres KPJ.

Volitve v Južni Koreji

Edinji resni Sing Man Rijev nasprotnik je Čo Vang

Fusan, 3. avg. (Reuter) Petega avgusta bodo v Južni Koreji volitve predsednika republike in članov parlamenta. Politični opazovalci sodijo, da bo za predsednika Južne Koreje vnovič izvoljen Sing Man Ri, ker so opozicijski kandidati le malo znane osebnosti in so vrh tega imeli samo teden dni časa za volilno kampaňijo.

Sodijo, da ima izmed treh opozicijskih kandidatov največ upanja za uspeh neodvisni kandidat Čo Vang.

Davi sta se sešli v Pan Mun Jomu glavni delegaciji vojskojčitih se strank, ki nista imeli sestanka že teden dni. Ker ni bil tudi davi dosežen nikakršen napredek, so bila pogajanja na zahtevo Združenega poveljstva vnovič odgođena, prihodnji sestanek pa bo šele 11. avgusta.

Davi so se sešli tudi generalštabni oficirji, ki sestavljajo osnutek sporazuma o premirju, vendar pa se tudi na tem sestanku niso približali drug drugemu. Prihodnji sestanek bo jutri.

Slovenski izseljenci iz Holandske na obisku v domovini

Predsednočimji je prispela v Ljubljano skupina 67 slovenskih izseljencev iz Holandske, ki bodo obiskali razne kraje Slovenije in tudi svoje domače. Med drugim bodo naši izseljenci iz Holandske obiskali, da bi se seznanili z uspehi naše socialistične graditve, tudi nekaj gradbišč naših hidrocentral, tovarn, kmečke delovne zadruge in razna mesta v državi.

Mednarodna konferenca Rdečega križa

Toronto, 3. avg. Mednarodna konferenca Rdečega križa je večeraj sprejela z 62:16 glasovno prvi osnutek statuta Rdečega križa. Sovjetski delegat je glasoval proti novemu statutu in izjavil, da Sovjetska zveza ne bo priznala mednarodnega Rdečega križa kot nepristranske in mednarodno organizacije, ki je dolžna varovati človekoljubna načela Rdečega križa in ženevsko konvencijo. Izjavi sovjetskega delegata so se pridružil

tudi drugi predstavniki sate-litskih držav.

Sovjetski blok je na večerajšnji seji vnovič zavzel odklonilno stališče do predloga za-hodnih velesil, naj bi ustanovi-li posebno komisijo, ki bi proučila obtožbe o bakterio-loški vojni v Koreji.

Kraljevo namestništvo v Egiptu

Kairo, 3. avg. (Reuter) Predsednik egiptovske vlade Ali Maher je sinoči sporočil, da je bilo ustanovljeno kraljevo namestništvo treh članov. Kraljevo namestništvo sestavljajo princ Mohamed Abdel Monein, sorodnik bivšega kralja Faruka, bivši mi-nister dr. Bahiedin Barakat in polkovnik Mohamed Rašad Maha-na, prometni minister in ude-leženec pri državnem udaru.

Zarota na Kubi

Havana, 3. avg. Kubanska policija je večeraj sporočila, da je odkrila zaroto proti vladi. Aretiranih je bilo 12 oseb, med njimi 5 policistov. Trdi-jo, da so zarotniki z bomba-mi nameravali napasti stra-teško važna oporišča na Kubi in ubiti kubanskega predse-dnika generala Fulgensija Ba-tisto.

Incident na meji med Vzhodno in Zahodno Nemčijo

Hamburg 3. avg. Oboroženi sovjetski vojniki so ob podpori vzhodnonemške policije zasedli sinoči približno 3 ha zahodno-nemškega ozemlja 48 km sever-novzhodno od Hamburga. So-vjetski oficirji so na proteste za-hodnonemških in britanskih ob-lasti odgovorili, da je zavzet sa-mo del sovjetske cone, ki je bil pomotoma vključen v Zahodno Nemčijo.

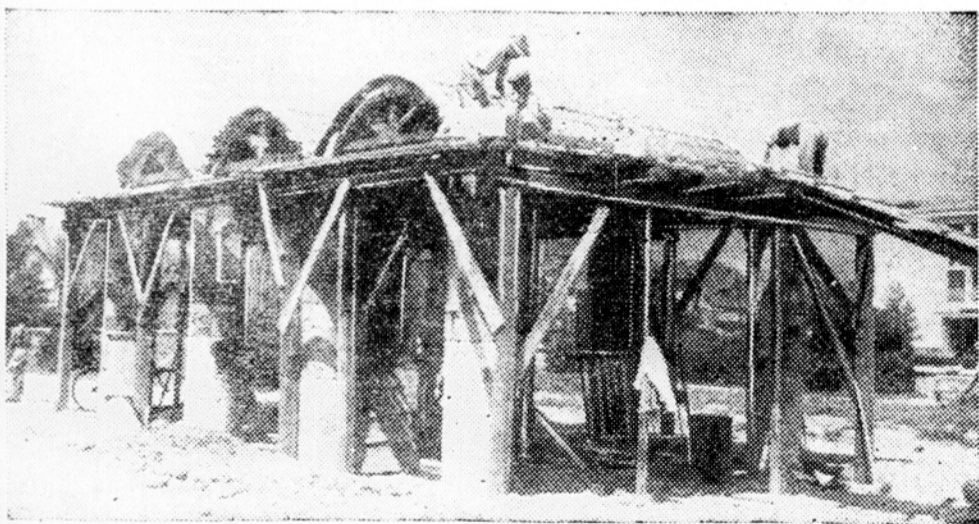
Poskusno je začela obratovati nova predilnica v Prištini

Včeraj je začela poskusno obratovati velika, nova predil-nica v Prištini. Ta tekstilni kombinat je gradil kolektiv gradbenega podjetja »Ramiz Sa-diku« iz Prištine, ki doslej še ni nikoli gradil tako velikega objekta. Predilnica ima 20.000 vreten in bo lahko predelala letno okrog 2800 ton bombažne preje. Da si lahko nekoliko predstavljamo njeno veliko zmogljivost, omenjamo še to, da bodo v tej predilnici lahko stkali na leto okrog 17 milijon-ov metrov platna. Dobršen del opreme za predilnico v Prištini so izdelali v naših podjetjih.

Pobegli madžarski obveščevalci

Beograd, 3. avg. (Tan-jug). Dne 29. julija ob 0.30 je pribežal iz Madžarske v Jugoslavijo podporočnik madžarske obveščevalne službe Ujhelyi Gyorsy.

PREŠERNOV GAJ V KRANJU

Na starem pokopališču v Kranju se že kažejo obrisi Prešernovega gaja, ki ga urejajo v čast našega velikega pesnika. Sredi gaja grade velik mavzolej, katerega vidimo na sliki.

Konferenca med ZDA, Avstralijo in Novo Zelandijo za sklenitev pacifiškega pakta

Honolulu, 3. avg. (UP) Na Havajih se bo začela jutri kon-ferenca zunanjih ministrov ZDA, Avstralije in Nove Zelandije, na katerih bodo proučili mož-nosti, da bi se obrambna zveza med temi tremi državami raz-širila in spremenila v pacifiški pakt.

Ena izmed točk na dnevnem redu je organiziranje stalnega

sveta avstralsko-novozelandsko-ameriškega pakta. Po izjavi av-stralskega zunanjega ministra Richarda Caseya ima konferen-ca vlogo pripraviti vojaški in poli-tični mehanizem za uresničite-venje določil tega pakta.

Novozelandski zunanji mi-nister Clifton Wedd je dal po prihodu v Honolulu izjavo o vlo-gi Japonske na Pacifiku. Izjavil je, da bi oborožitev Jap-onске, omejlji lahko edino s tem, če bi to državo zasedli, kar pa je sedaj nemogoče. Casey je pripomnil, da se mora Japonska oboroževati zaradi svoje obram-be.

Allan Fraser je zahteval večeraj od vlade, naj nemudoma po-jasni njane določbe, ki jih po-njegovem mnenju vsebuje pa-cifiška pogodba med ZDA, Av-stralijo in Novo Zelandijo. Pri-pomnil je, da so takšne določ-be jasno razvidne iz nedavnega govora avstralskega veleposla-nika v Washingtonu Spenderja. Po njegovem mnenju avtorji te pogodbe premalo upoštevajo dejstva, da je največja nevar-nost za Avstralijo v prihodnjih

Posledice novega znižanja cen

Kakor povsod po državi, so tudi v Nišu in Sabcu sprejeli ponovno znižanje cen nekaterim živilom in tobacnim izdelkom z velikim zadovoljstvom. Ta zad-nji ukrep zveznega Gospodar-skega sveta pa ima razen ko-mentiranja še druge posledice. V Nišu in Sabcu so se takoj po-objavi znižanja cen znižale tu-di cene zelenjavi in sadju, in sicer za 2 do 5 din pri kilogra-mu. Pričakujejo pa še nadaljn-ji padec cen kmetijskim pri-delkom.

„Vedno se bom rad spominjal svojih jugoslovanskih prijateljev“

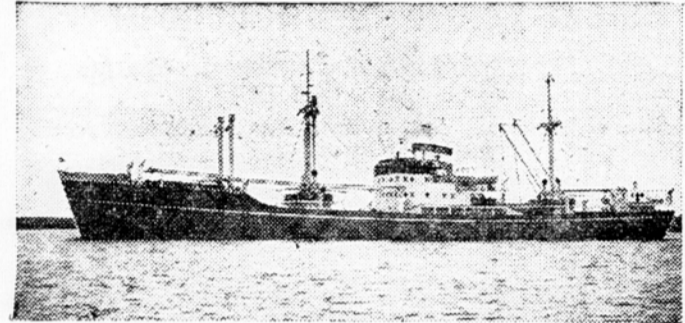
Tuji turisti zelo radi obiskujejo naš Jadran in gredo na krožna potovanja po Atlantiku in Sredozemskem morju z našimi linijskimi ladjami

Tujih družb in turističnih agencij, ki organizirajo v času turistične sezone razna krožna potovanja s posebno luksuzno urejenimi ladjami, ne manjka. Kljub temu se mnogi tuji turisti odločijo za ladje naše Jugolinije, ker so cene zelo primerne in ker glede udobnosti skoraj ne zaostajajo za velikimi prekomorskimi parniki. O tem govorijo in pišejo tuji turisti pa tudi mnogi naši rojaki iz Amerike, ki pridejo na naših ladjah obiskat svoj rojstni kraj.

„Jugoslovanska linijska plovidba“ ima danes nad 40 ladij s pogonom na premog ali nafto, ki so bile zgrajene ali obnovljene po vojni. Naše velike prekomorske ladje, ki imajo nad 9000 ton nosilnosti, kakor »Srbija«, »Hrvatska«, »Slovenija«, »Makedonija« in »Crna gora«, vzdržujejo stalno zvezo z atlantskimi pristanišči Združenih držav Severne Amerike, medtem ko obiskujejo ladje manjše tonaže — okrog 4000 ton nosilnosti — kakor »Zadara«, »Pula«, »Rijeka« in druge, severnoafriške in glavne luke severnoevropskih držav. Ladje »Titograd«, »Zagreb« in druge, ki imajo skoraj isto tonažo, pa plujejo redno v dežele Bližnjega vzhoda. Vsako leto zaslužimo s temi parniki pomembne zneske deviz, razen tega pa prispevajo te ladje zelo mnogo k razvoju naše zunanje trgovine.

Čeprav so namenjene predvsem za prevoz blaga, imajo vendarle skoraj vse motorne ladje na pogon z nafto tudi kabine za dvanajst in več potnikov. Najbolj luksuzne tovorno-potniške motorne ladje »Srbija«, »Slovenija« in druge, sprejmejo na svoj krov tudi nad 40 potnikov. Vse so opremljene z radijskimi napravami za plovbo, z električnimi dvigali, s skladišči in hladilnicami za dvomesečno prehrano 40 članke posadke in kakih 10 potnikov. Večje ladje so opremljene tudi z radarji, Potniške kabine in jedilnice, ki so prostorne, prijetno osvetljene in obložene s hrastovino ter javorjem, so opremljene z okus-

no izdelanim pohištvo. Tla so pokrita s preprogami, s tekami in linolejem, ki jih pogosto čistijo z električnimi aparati. Za zabavo potnikov in posadke so po kabinah radioaparati in zvočniki, v bibliotekah in citainicah pa prikazujejo domače umetniške in dokumentarne filme. Ne oziraje se na to, kje se ladje trenutno nahajajo, prejme radiotelegrafist vsako noč Tanjugovo poročilo, tako da zvedo potniki in posadka že rano zjutraj iz razmnogenega bitlena vse najvažnejše dogodke doma in po svetu. Vendar si ljudje na ladjah največ krajsa čas pri radioaparatih, ki vežejo naše mornarje z domovino. Naše večje radijske postaje Beograd, Ljubljana in Zagreb slišijo prav dobro tudi na Azorskih otokih.

Motorna ladja »Pula« (4000 ton nosilnosti) vzdržuje skupno z »Zadrom« in »Reko« stalno zvezo z lukami severno-evropskih držav

Na teh ladjah je vse vedno tako čisto, da spominjajo po svoji udobnosti na moderno urejene, plavajoče hotele. Od

ljudskih republik, po katerih se imenujejo nekatere ladje, se zanje zanimajo največ vladi in delovni kolektivi ljudskih republik Makedonije in Slovenije. Ladji »Makedonija« in »Slovenija« sta bogato opremljeni z darovi raznih ustanov in podjetij iz teh republik, tako z okrasnim pohištvo in predmeti domače obrti, ki vzbujajo vselej pozornost potnikov, posebno se tujevcem.

Bivanje na ladjah in samo potovanje po Sredozemskem morju ter Atlantiku ostane vsakega potniku v najlepšem spominu. O tem govorijo številna pisma, s katerimi se potniki zahvaljujejo kapitanom in posadkam za skrb, ki so je bili deležni med potovanjem. Posadka ladje »Zadara« je uvedla na pr. knjigo vpisov na izrecno zahtevo neke skupine tujih turistov. Pred kratkim je potoval na tej ladji kot turist tudi britanski generalmajor v p. g. Butler. Predno se je v Londonu izkral,

kapitan, oficirji in posadka ladje. Odslej se bom vedno rad spominjal svojih jugoslovanskih prijateljev. Ladja je prvorazredno opremljena in niti najmanj se ne morem pritožiti glede postrežbe ter lepe in čiste kabine. Hrana je odlična, tako po kakovosti kakor tudi po količini. To potovanje mi bo ostalo za vedno v spominu, čeprav sem v 70 letih svojega življenja mnogo potoval in to z različnimi parniki.

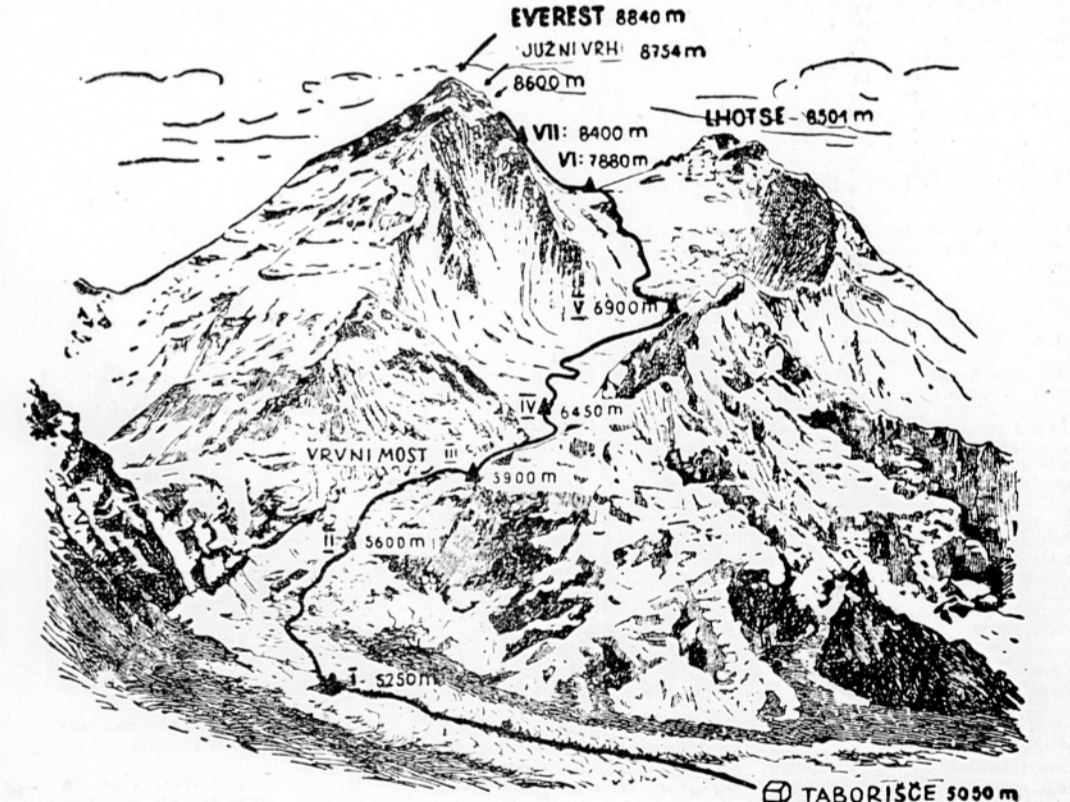
V Tangerju se je nekoč vkrcal turist Clay Smith z ženo. Po enomesečni vožnji je zapisal tole: »Udobnost, prijaznost, kuhinja — vse je prvorazredno, kakor lajner (velik, linijski potniški parobrod) v miniaturi.« Zena pa je še dodala: »Prav ničesar nisem pogrešala. Zal mi je le, da je bilo potovanje tako kratko.« Takih in podobnih izjav je mnogo. Lahko jih zavidajo naši Jugoliniji in našim mornarjem mnoge tuje družbe. Tuji turisti so zadovoljni, pa tudi naši potniki, posebno še naši rojaki iz Amerike, ki obiskujejo Slovenijo. Cene so zelo ugodne. Krožna potovanja od Londona do Reke in nazaj, ki traja najmanj poldrugi mesec, stane s hrano vred 69 funtov šterlingov, potovanje od New Yorka in nazaj, ki traja vsaj dva meseca, pa 350 do 400 dolarjev. Ladje ostanejo po en dan, dva ali tudi več — to zavisí od natovarjanja in raztovarjanja blaga v približno 10 največjih evropskih in afriških pristaniščih. Zanimanje turistov za taka potovanja z našimi ladjami bi bilo še večje, če bi Jugolinija, Zveza turističnih društev in naše gostinstvo skrbeli za boljše propagando v tujini. M. S.

Švicarska odprava na Mount Everest

V prvi polovici letošnjega leta je švicarska ustanova za alpska raziskovanja v Zürichu poslala na Mount Everest svojo ekspedicijo. Ta odprava je sedma po vrsti, ki jo ta najbolj napredna, vendar strogo nacionalna ustanova pošilja v izvenalpske gore. Odpravi je bila podana naloga, poizvedovati o možnostih pristopa na Mount Everest z južne strani, znanstveno raziskati ta področja in se po možnostih povzpeli na sam vrh najvišje gore sveta, na 8840 m. Odprava, ki je slonela na bogatih izkušnjah švicarske ustanove za alpska raziskovanja, izkušnih drugih

alpinistični uspeh našega časa pa je vsekakor vzpon švicarske gorskega vodnika Raymond Lambert in vodje Sherpasov Tensinga Bothija, ki sta dosegla višino 8621 m in se na 300 m približala vrhu. Mount Everest tudi Švicarjem ni uspelo premagati, vendar pomeni ta korak zmago človeške razsodnosti in samozatejevanja nad napačnim in nevarnim rekordstvom. Izkušeni in previdni alpinist Andre Roch je takoj v začetku svaril pred prenamigim optimizmom. Vedno je opozarjal na velike težave, ki so svojstvene le v Himalaji ter poudar-

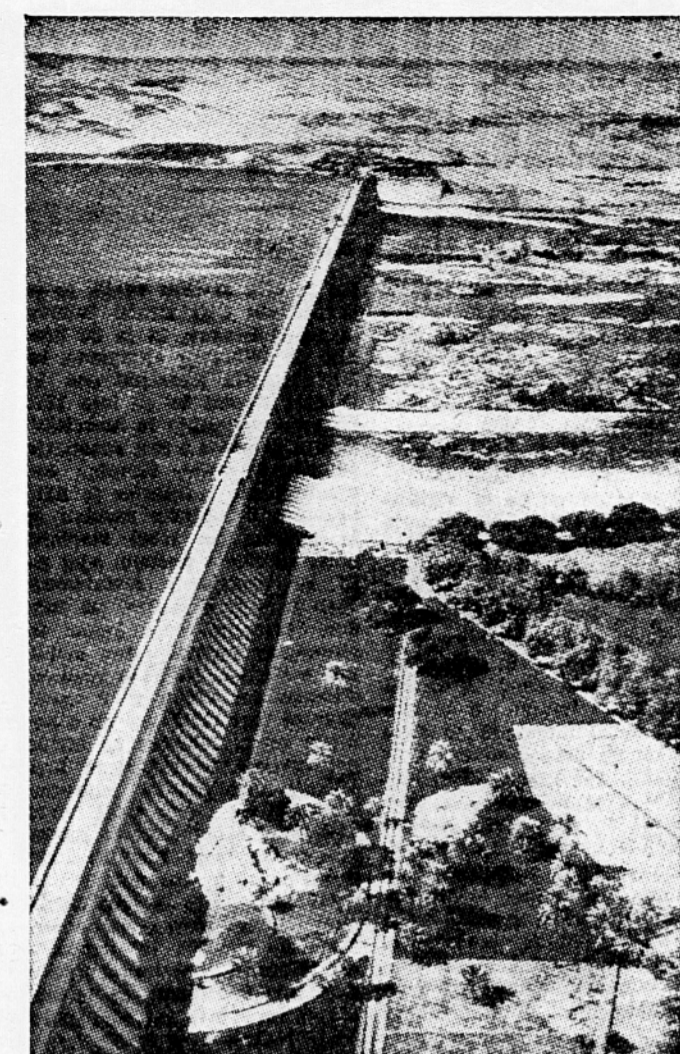
jal, da bo poizvedba o možnostih novega pristopa iz južne strani dragocen prispevek za dokončni naskok na Mount Everest. Letošnja odprava je z dramatično natančnostjo pokazala, s kakšnim kompleksom problemov je treba računati pri vzponu na najvišjo goro sveta in koliko pogojev se mora združiti v enkratno srečno konstelacijo za dosego končnega uspeha. V tistih odličnih dneh med 28. majem in 2. junijem, ko je skupina, ki jo je vodil Rene Ditter, napredovala od južnega sedla proti vrhu Everesta, je trumfurala unicevalna višinska cona nad človeškimi zmogljivostmi. Občudovanja vredni vzgled nezlomljive volje in razsodnosti pa je odločitev za vrnitev tik pod vrhom. 28. maja sta bila Lambert in Tensing v višini 8600 m v začetnem stanju smrtonosne višinske neuporjivosti. Tistega zgodovinskega dne sta dosegla dolejš največjo višino v gorah. Vendar sta klonila, ne zaradi predčasnega začetka monsuma, kakor so v začetku poročali, ali obsejektivnih težav, temveč zgolj zaradi preizkušene pritiska v kisikovih aparatih, s katerimi so bili opremljeni, zaradi česar

odprav na Mount Everest in lanskoletnim rezultatom Shiptonove odprave, je zasledovala alpinistične, kakor tudi naravoslovne cilje. 12-članska ekipa je bila sestavljena iz izbranih alpinistov in treh znanstvenikov. V petek, 11. julija, je pristalo na zenevskem letališču štirimotorno letalo »Kashmir Princess« indijske Airline, ki je pripeljalo iz Bombaja vodjo odprave dr. Ed. Wyss-Dunanta in osem članov: Raymond Lambert, Andrea Rocha, Renea Ditter, Leona Florya, Renea Auberta, Jeana-Jacquesa Aspera, Ernesta Hoffstätterja in dr. Gabriela Chevalleya. Teden prej pa so se vrnila trije znanstveniki: etnografinja Marguerite Lopsiger-Dellenbach, botanik Alfred Zimmermann in geolog prof. Augustin Lombard. S tem je zaključena letošnja švicarska odprava na Mount Everest. V zgodovini raziskavanj himalajskih velikovnov zavzema letošnja švicarska odprava, ki je zasledovala, kakor že poudarjeno, alpinistične in znanstvene cilje, prav posebno mesto. Znanstvena dognanja — zbrano okrog 1000 geoloških in okrog 4000 botaničnih redkosti iz himalajskih gor, bodo še podvržena natančni analizi. Največji

čemu 12 prelazov dospeli do vzhodnega Khumbu, ledenika na jugu masiva Mount Everest, kjer so 23. aprila v višini 5050 m postavili svojo izhodiščno bazo (glej sliko!). V naslednjih dneh so tik velikanskega ledeniškega odloma postavili taborišče I. v višini 5250 m, 26. aprila pa je začel nevaren prestop skozi težaven ledeniški odlom, ki je predstavljal prvo problematično zapreko, ki je v preteklem letu zavrla Erica Shiptona. S postavitvijo taborišča II. na 5600 m in taborišča III. na 5900 m, ki je bilo dejansko aklimatizacijsko taborišče na vzhodu v ledeniško krnico, je bila premagana prva velika zapreka. 10. maja je sporočila odprava, da je postavljeno taborišče IV. v višini 6450 m ob vzhodni Hothse ledeniki. Pri vzponu v taborišče III. je bila 1. maja izvedena tista eksperimentalna moštvošina, o kateri se je že veliko pisalo: namreč Jean Jacques Asper je premagal razpoko 6 m s celo vrsto vrvalnih manevrov in nihanj, nakar so postavili viseči vrvalni most čez to velikansko razpoko. Takrat so pisali: »Če ne bi dosegli novih rezultatov, potem je prenos prtljage skozi labirint Khumbu ledenika, čeprav na zunan je pomeni mnogo, sam

na sebi že veliko dejanje.« Novi uspehi niso izostali. Postavljeno je bilo taborišče V. v višini 6900 m in pomembno zavetje južnega sedla, kjer je v višini 7880 m postavljeno taborišče VI. Konec maja pa so postavili na jugovzhodnem grebenu v višini 8400 m taborišče VII. Od tod so tudi 28. maja opravili tisti dramatični vzpon, ki sta ga izvedla Lambert in Tensing. Iz taborišča VI. sta se podali dve navezi na jugovzhodni greben: Aubert in Flory sta bila v taborišču VII. in varovala vzpon in povratek Lambert in Tensinga. Potem ko sta oba drzna in pogumna alpinista in z njimi cela ekipa sklenila opustiti naskok, se je začel povratek skozi iste težave. Letošnja švicarska odprava je v izdatni meri obogatila spoznanje o Everestu in na ta način prispevala bogat material za nadaljnje odprave in dokončno premagovanje strehe sveta. Nadjani vodja odprave dr. Edv. Shipton, je nadaljeval. Razgledani vodje odprave dr. Edv. Wyss-Dunant je ugotovil, da so rešili glavne naloge, ki so si jih naložili; in sicer ali so siceraki in ledeniške razpoke na Khumbu ledeniku prehodni, ali je dostopen južni greben Everesta, ali je možno postaviti taborišče na jugovzhodnem grebenu. Pozitivni rešitev teh vprašanj predstavlja zadovoljiv uspeh, čeprav sam vrh ni bil dosežen. Nerešeno pa ostane vprašanje, če je sploh možen pristop na vrh Everesta. Brez dvoma zahteva naslednja odprava bolj popolno kislikovo oparuro, kakor jo je imela letošnja, doslej najbolj opremljena odprava v Himalaji.

Pri aswanskem jezcu v Egiptu gradijo hidroelektrično centralo, ki bo imela zmogljivost 300.000 KW ur; v bližini bodo zgradili tudi jeklarino

Življenje v Egiptu je odvisno od Nila

Od celotne površine Egipta, ki znaša 336.000 kvadratnih milj, je rodovitne zemlje samo 13.000 kvadratnih milj tik ob reki Nilu, ostalo pa je vse peščena puščava. Na teh 13.000 kvadratnih miljah rastejo vsi kmetijski pridelki Egipta, med temi tudi bombaž, ki predstavlja 80% egiptovskega izvoza. Trdovratnost Egipta v zahtevah za enotnost Nilske doline in za priključitev Sudana je laže razumljiva spričo dejstva, da je v Egiptu življenje samo v celoti odvisno od velike reke. Ze od leta 1929, ko so skleni-

le sporazum, skušajo dežele ob Nilu reko čim bolj izkoristiti. Večje uspehe so dosegli šele po vojni, pravo delo pa se bo začelo z nilsko komisijo, ki jo bodo v kratkem ustanovili. Blizu izvira Belega Nila ob jezeru Viktoriji ravno sedaj gradijo jez, ki bo največji v Afriki. Imenuje se Jez ob Owenovih slapovih. Tu bodo zgradili tudi veliko električno hidrocentralo. Jez bo stal okoli 42 milijonov dolarjev, stroške pa si bosta razdelila Egipt in Uganda. Električni tok bo skoraj v celoti izkoriščala Uganda, ki

ima velike možnosti za razvoj industrije, Egipt, Uganda in Sudan pa bodo imeli v rezervuarjih 5 milijonov kubičnih metrov vode, ki jo bodo lahko uporabili v dobi sus. Severno od Owenovih slapov se Nil spušta v strmeh padcu v jezero Albert. Tu nameravajo zgraditi jez in hidroelektrično centralo, ki bo proizvajala 22 milijonov kilovatih ur. Se nekoliko bolj severno med jezerom Albert in Kartumom — sudansko prestolnico — je Sudsko močvirje, ki popije do 50% vode, ki teče v Egipt. Tu nameravajo močvirja presekat z globokim kanalom ter tako znatno zmanjšati izgubo vode. V Kartumu, kjer se stekata Modri in Beli Nil, bodo razširili že obstoječe jezove. Ob zgornjem toku Modrega Nila blizu abesinske meje pa bodo zgradili največji jez v vsem sistemu, ki bo zadrževal dovolj vode za namakanje 2 milijonov akrov zemlje. Egipčani pa so v svoji deželi zgradili Aswanski jez, kjer bodo zgradili tudi veliko električno hidrocentralo (glej sliko). Vsi ti projekti bodo stalni nad 500 milijonov dolarjev. Za ta znesek pa se bo rodovitna površina egiptovske zemlje povečala za več kot 2 milijona akrov.

Zemljevid dežel, skozi katere teče reka Nil. S številkami so označena mesta, kjer gradijo jezove. Pri številki 1, v Ugandi, gradijo jez pri Owenovih slapovih, kakor tudi hidroelektrično centralo, pri številki 2, v Kartumu, bodo razširili že obstoječe naprave. Številka 3 predstavlja aswanski jez, številka 4 in 5 pa kazeta kraje, ki bodo imeli največje koristi po dokončanju omenjenih gradenj.

Vpliv vremena na življenje

Cesto se ne zavedamo, da živimo na danu globokega zračnega oceana, iz katerega sprejemamo najosnovnejše prvine za naše življenje. Toda, kar je označeno podvrženo enkrat izredno močnim, drugič milejšim spremembam, katere se zrcalijo v kolebanju vremena in klime, je naravno, da se to odraža tudi v življenju žive in mrtve prirode na naši zemlji. Eden izmed jasnih dokazov za to je obdobje poslednjih močnih zaledenitev v Evropi, katerim so sledile vmesne otloplitve s fazo danasnega tipa klime in vremena, ki daje določene pogoje za razvoj življenja. Ako v širokem območju narave opazujemo samo vpliv vremena na življenje človeka, se nam pokaže ta ugotovitev se močnejša. Jasno je, da je bilo življenje primitivna mnogo bolj odvisno od klimatskih in vremenskih prilik, kakor življenje sodobnega človeka. Vendar je dognano, da tudi danes, ko si je človek s svojo visoko civilizacijo ustvaril močno okolje umetne klime, spremembe vremena niso brez vpliva na njegovo življenje, zlasti se ne na življenje bolnikov. Splošno je znano, da imajo bolniki z revmatičnimi sklepniimi obolenji, kostnimi prelomi,

nadalje pomladanski pljučnice, pomladanski in jesenski recidivi starih ulceroznih obolelih židovca ter različnih akutnih obojenj močne indikacije prav v vremenskih spremembah. Dvoletna opazovanja v ljuojanski bolnišnici, ki so jih vršili dr. Oton Bajc, dr. Vito Lavric in dr. Ivan Jančič, so dokazala izredno zanimivo povezanost med vnetjem slepica in zračnim pritiskom. Kljub kratki dobi so zanimive ugotovitve, in sicer v času, ko je bil zrčni pritisk v stadiju močnega padanja ali celo, ko je bilo vreme depresije, so dia vnesja silepa izredno pogosta. Nasprotno pa so v času porasta ali stagnacije področja visokega zračnega pritiska, ta obolenja izredno redka. Gotovo je, da se ne more na osnovi enega meteorološkega elementa postavljati zaključkov o določenem tipu vremena, ki ima takšen ali drugačen vpliv na to ali ono bolezensko dispozicijo, vendar se iz tega primera vidi, da vpliv obstoja. Prav tako so vpliv določene vremenskega stanja na clovkovo duševno ravnovesje spoznali juristi. Omi so celo vzaključili kot posebno olajševalno in v določenih primerih oprtno okolnost, če se je zgodil težji zločin (umor) v času, ko je bil hlad močan fen. Podobno so raziskovanja bioklimatikov in medicinskih psihologov v novejšem času prila do izredno zanimivih zaključkov. Tako so skandinavski, nemški in ameriški strokovnjaki (M. Ehrström, A. Hochreim, M. Curry, V. Frey) prišli do ugotovitev, da imajo motnje v krvni cirkulaciji, nevroze, psihopatie itd. močne kompo-

nente v različnih klimatskih in vremenskih spremembah. Zato predlagajo ti strokovnjaki, da je potrebno predvsem raziskovati okolje, v katerem so ziveli bolniki s temi motnjami, v zvezi z določenimi meteorološkimi elementi in sicer predvsem: elektricne pojave, insolacijo, temperaturo, pritisk in vlago zraka. Ze omenjeni V. Frey poroča v svojih raziskovanih, da je prisel do spoznanja, da imajo električni pojavi velik vpliv na vegetativni sistem in na spremembo v psihološkem ravnovesju človeškega življenja. Zaradi tega, izvaja nadalje navedeni avtor, nastopajo pri gotovih ljudeh določena obolenja, ki povzročajo psihicne motnje. Nadalje je zanimivo, da insolacija, temperatura, vlaga in pritisk zraka močno vplivajo na hitrost obtoka hormonalnih procesov. Delovanje svetlobe pa je ugotovljeno kot vegetativna velicina dnevnega ritma življenja. Iz navedenega vidimo, da so klimatski, posebno pa se vremenski vplivi močni faktorji v motnjah človeškega življenja. Nadaljnja raziskovanja na tem področju bodo pokazala, kateri faktorji vremena vplivajo v smislu jactanja ali demoralizacije stanja človeške psihe. Na ta način se je pričela še od nepoznatih strani osvetljevati statistika samomorov, nadalje neproduktivnost duševnega in telesnega dela in prav tako tudi njuna najuspešnejša aktivnost. Vsi ti važni problemi bodo dobili torej le tedaj vernejsko rešitev, pri njihovi analizi, ko bodo upoštevani tudi vremenski elementi kot važni faktorji življenja.

Pisčanci in politika...

Avstrija je dobila letos za izboljšanje svojega perutinarstva v okviru mednarodne pomoči iz ZDA 190.000 komadov en dan starih piščancev. V časopisu in radiu so objavili ves načrt, kako bodo ti nenavadni potniki s »Clipperjema« potovali le 18 ur preko »lužec« do Dunaja in pristali letos 5. maja na letališču v sovjetski zasedbeni coni mesta. Vse je potekalo v redu. Zadnji trenutek pa, ko se že bližal zračni orjak dunajskega letališču — je sovjetska zasedbena oblast objavila, da ne dovolji pristanka tem »potnikom« na svojem področju. Kaj sedaj? Brezčistično so se morali dogovoriti s piloti, da so letalo obrnili nazaj in pristali na 150 km oddaljenem letališču v angleškem zasedbenem pasu. Na hitro so morali Avstriji mobilizirati kamione za prevoz piščancev do Dunaja, kjer so jih pričakovali prevzemniki. Z zamudo 7 ur so jih razdelili in razpeljali po Avstriji. Kaj so zagrešili ti mali »potniki«, da jih niso pustili pristati v sovjetski coni? Ali iz strahu pred številnim prihodom »zapadnjakov«, ali pa je prišla prepoved že iz znanih metod čim večje pomoči in sodelovanja vzhoda pri mednarodni pomoči...

Nova radarska torpeda preizkušajo

V II. svetovni vojni se je pogostokrat zgodilo, da je podmornski torpedi, ki je bil na poti proti sovražni ladji, nenadoma skrenil s kurza in tako zgrel cilij. Mornariška zgodovina celo beleži slučaj, ko se je torpedo obrnilo za 180° in zadel podmornico, ter jo seveda potopil. Ameriška mornarica sedaj preizkuša torpeda, pri katerih bodo podobne nevednosti izključene. Novi torpedi imajo v sebi radarsko napravo, s katero ne bo našel samo ladij, marveč tudi sovražne podmornice. Poleg tega ima novi torpedi še to prednost, da ga lahko lansira vsakršna ladja ali letalo. Ameriški vojaški strokovnjaki pravijo, da bodo s temi torpedi dosegli to, da bo podmornica, ki bo odpula iz luke, istočasno tudi potopljena. Vendar je ravnanje s temi torpedi izredno komplicirano, saj ima radarski mehanizem nič manj kot 1600 različnih delov. Vsak torpedi ima svojo lastno osebnost. Nekatere izstrelijo nič manj kot 300-krat, seveda brez eksploziva, ter točno registrirajo, kako se je torpedo svedel. Vse ugotovitve pazljivo zapisujejo v knjigo, ki potem sledi torpedu, kamorkoli ga transportirajo, da bi podmor-

ničarji, ki ga bodo v vojni uporabljali, vedeli, kako ravnati z njim. Radarski torpedi stane nad 30.000 dolarjev, in sicer zaradi elektronskih naprav, ki jih vsebuje. V torpedu so celo mozgani — robot, ki bodo lahko razlikovali sovražne ladje od različnih predmetov, ki bi jih lahko spravili s prave poti. Tudi način preizkušanja torpedov je zanimiv. Pri preizkušanju torpeda nimajo eksploziva. Mesto eksploziva dajo v torpedu vodo, da bi bil enako težak kot torpedi z eksplozivom. Ko je torpedi prepotoval določeno pot, katero določijo pred izstrelitvijo, stisnjeni zrak avtomatično izloči vodo iz torpeda, na kar se seveda torpedi dvigne na površino. Mornarski čolnici, ki so v bližini, ponavadi opazujejo torpedi, čim izplove ter ga dvignejo iz vode. Za vsak slučaj pa ima torpedi še napravo, ki po 10 minutah avtomatično izpusti gost oblak dima. Ze dosedanjí poskusi so pokazali, da se obeta ameriški mornarici novo učinkovito orožje. Seveda pa bodo začeli strokovnjaki v drugih državah takoj razmišljati o protiorožju, ki naj bi bilo še učinkovitejše.

